

Взаємозв'язок тренувальних засобів, які визначають рівень спеціальної підготовленості стрибунів у довжину у передзмагальному мезоциклі

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка проблеми. Специфіка легкої атлетики потребує планування тренувального заняття з поєднанням кількох легкоатлетичних вправ, які значно різняться за структурою рухових дій та умовами їх виконання. Однією з головних проблем оптимізації тренувального процесу в передзмагальному мезоциклі є проблема підбору та поєднання засобів спеціальної підготовки в певному тренувальному занятті та з врахуванням ефекту наслідку в тренувальному мікроциклі [1; 5]. Тренувальні засоби, які використовуються в тренувальних заняттях, мають неоднорідний вплив один на одного [3; 5].

Мета дослідження – підбір та поєднання тренувальних засобів, які визначають рівень спеціальної підготовленості у передзмагальному мезоциклі в певному тренувальному занятті та з врахуванням ефекту наслідку.

Завдання:

1. Визначити тренувальні засоби, які визначають рівень спеціальної підготовленості стрибунів у довжину.

2. Установити взаємозв'язок спеціальної підготовленості та змагальної діяльності стрибунів у довжину у передзмагальному мезоциклі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз кореляційних залежностей, отриманих під час визначення спрямованості та ступеня взаємозв'язку результатів, зафіксованих під час виконання основних тренувальних засобів у передзмагальному мезоциклі, дав змогу виділити основні групи взаємозв'язків, які дають підстави робити висновок про взаємний вплив тренувальних засобів, що визначають рівень спеціальної підготовленості стрибунів у довжину.

Нами були виділені три групи залежностей – позитивні (односпрямовані достовірні кореляційні взаємозв'язки), негативні (різноспрямовані, достовірні кореляційні взаємозв'язки) та нейтральні (кореляційні взаємозв'язки, які лежать нижче межі статистичної достовірності, з $p \geq 0,05$). Основними блоками для формування програм підготовки в передзмагальному мезоциклі були визначені засоби, які мають позитивний і в деяких випадках нейтральний вплив один на одного, що забезпечує позитивне перенесення тренувального ефекту або ж відсутність взаємної дії вправ у деяких випадках.

Добре відомо, що кожен засіб залежно від умов і способу його використання може розв'язувати декілька завдань [2; 4]. Тому проблема поєднання засобів у тренувальному занятті викликана різною варіацією їх взаємного впливу, що в кінцевому підсумку впливає на величину тренувального ефекту та на рівень спеціальної підготовленості. Однак у тренувальному занятті, а тим більше в мікро- та мезоциклі, слід використовувати декілька тренувальних засобів, які, як правило, мають істотні розбіжності за динамічними та кінематичними характеристиками [5].

Нами представлені результати, які дають підстави говорити про можливе поєднання величини взаємозв'язку та деяких засобів підготовки стрибунів у довжину. Під час організації досліджень ми враховували те, що більшість основних тренувальних засобів, які використовуються в передзмагальному мезоциклі, можуть використовуватись як тести, результати яких відображають рівень розвитку тих чи інших сторін спеціальної підготовленості.

Логічно передбачити, що результати в таких тестах під час проведення кореляційного аналізу повинні мати однакову зміну в тому разі, якщо можливе органічне поєднання засобів у тренувальному занятті, і якщо результати тестування мають різнонаправлений взаємозв'язок, то поєднання цих засобів у тренувальному занятті не бажане.

Абсолютні результати, отримані в цих вправах, подані в табл. 1.

Аналіз результатів кореляційного аналізу показав достовірний статистичний зв'язок значної кількості бігових спринтерських вправ між собою, зі стрибком у довжину з місця, а також зі стрибком у довжину з 12 бігових кроків та повного розбігу ($r = 0,69-0,75$, $p < 0,05$).

Високий ступінь достовірного зв'язку мають бігові вправи з потрійним стрибком у довжину з місця ($r = 0,78$, $p < 0,05$), з 12 бігових кроків, зі скачками на маховій та поштовховій нозі ($0,59 \leq r \leq 0,68$,

$p < 0,05$). Середній ступінь позитивного взаємозв'язку ми бачимо із вправами 5 швидких присідань ($r = 0,5-0,7$; $p < 0,05$) зі штангою та з потрійним стрибком жабкою.

Виявлено від'ємний взаємозв'язок бігових спринтерських вправ із низкою тренувальних засобів. Це кидок ядра знизу вперед ($r = -0,62$, $p < 0,05$), кидок ядра через голову назад ($r = -0,59$; $p < 0,05$), присідання зі штангою ($r = -0,75$; $p < 0,05$).

Стрибок з місця, крім вищезгаданого, має достовірний зв'язок із кидками ядра з різних вихідних положень ($0,6 \leq r \leq 0,7$; $p < 0,05$), досить високий взаємозв'язок зі стрибком у довжину з короткого розбігу ($r = 0,66$; $p < 0,05$). Потрійний стрибок з місця має найвищий зв'язок з потрійним скачком на поштовховій нозі ($r = 0,86$; $p < 0,05$), невисокий достовірний зв'язок має із вправами з ядром та штангою ($0,5 \leq r \leq 0,6$; $p < 0,05$).

Таблиця 1

Результати стрибунів у довжину, які визначають рівень спеціальної підготовленості стрибунів у довжину в передзмагальному мезоциклі

Тренувальний засіб	X	M	G	V
Біг 30 м з н/с, с	4,01	0,03	0,06	1,25
Біг 30 м з/х, с	3,12	0,05	0,08	1,9
Біг 60 м з н/с, с	7,65	8,15	0,02	0,9
100 м, с	12,40	6,25	0,16	1,11
150 м, с	18,60	5,95	10,96	3,2
Стрибок у довжину з місця, м	2,65	4,71	11,81	2,7
Потрійний стрибок з місця	7,80	5,92	7,65	1,8
Потрійний скачок на поштовх. нозі, м	8,40	4,86	5,94	1,6
Потрійний скачок на маховій нозі, м	8,10	2,15	1,56	0,78
Потрійний стрибок жабкою	10,24	1,68	2,83	0,89
П'ятикратний стрибок з місця	13,00	0,89	1,74	0,96
Стрибок у довжину з 12 б. кр., м	4,90	1,11	1,33	1,8
Стрибок у довжину з повного розбігу, м	5,60	2,12	1,22	1,1
Кидок ядра через голову-назад 3 кг, м	13,50	2,50	1,88	1,7
Кидок ядра знизу вперед 3 кг, м	12,80	3,01	3,02	2,4
Присідання зі штангою (+10 кг від власної ваги), кг	50	1,92	3,71	1,6
5 швидких присідань з вагою 75 % від власної ваги, с	7,5,5	0,99	1,24	1,6

Потрійний скачок на маховій нозі має позитивні взаємозв'язки зі штовханням ядра зі скоку ($r = 0,70$; $p < 0,05$), з кидками ядра ($0,61 \leq r \leq 0,65$; $p < 0,05$), п'ятикратним стрибком ($r = 0,69$; $p < 0,05$) та зі стрибком з 12 бігових кроків та повного розбігу ($r = 0,70$; $p < 0,05$). Високий позитивний зв'язок ми маємо з виконанням цієї вправи на поштовховій нозі ($r = 0,71$; $p < 0,05$). Від'ємний зв'язок ($r = -0,64$; $p < 0,05$) із вправою "присідання зі штангою". Потрійний скачок на поштовховій нозі позитивно пов'язаний зі штовханням ядра з місця ($r = 0,59$; $p < 0,05$), а також із потрійним стрибком жабкою ($r = 0,68$; $p < 0,05$).

Стрибок у довжину з 12 бігових кроків, крім вищезазначених високих взаємозв'язків із біговими спринтерськими вправами, достовірно пов'язаний із кидками ядра знизу вперед ($r = 0,68$; $p < 0,05$) та з кидком ядра через голову назад ($r = 0,61$; $p < 0,05$). Середній ступінь взаємозв'язку маємо із вправою "5 швидких присідань зі штангою" ($r = 0,61-0,65$; $p < 0,05$). Негативно взаємопов'язаний із потрійним стрибком жабкою ($r = -0,64$; $p < 0,05$).

Використання довшого бігу від 60 м до 150 м показує від'ємний зв'язок із кидками ядра ($r = 0,67-0,75$; $p < 0,05$), але він позитивно взаємопов'язаний зі стрибком у довжину з повного розбігу ($r = 0,74$; $p < 0,05$) та вправами силового напрямку ($r = 0,65-0,70$; $p < 0,05$).

Кидок ядра знизу вперед позитивні взаємозв'язки має з виконанням цієї вправи через голову назад ($r = 0,74$; $p < 0,05$), з присіданням зі штангою, ($r = 0,69$; $p < 0,05$), та вправою "5 швидких присідань зі штангою" ($r = 0,59$; $p < 0,05$) і п'ятикратним стрибком із місця ($r = 0,62$; $p < 0,05$). Кидок ядра через голову назад має позитивні взаємозв'язки, аналогічні попередній вправі, тільки у вправі "5 швидких присідань зі штангою" позитивний взаємозв'язок підвищується ($r = 0,61$; $p < 0,05$).

Достовірний взаємозв'язок присіданням зі штангою із вправою "5 швидких присідань зі штангою" ($r = 0,61$; $p < 0,05$). У присіданні зі штангою досить високий взаємозв'язок із кидками ядра вагою 3 кг ($r = 0,69$; $p < 0,05$).

Отже, викладені в розділі результати досліджень дають підстави зробити низку висновків.

Висновок. У бігових вправах – результати спринтерських вправ мають позитивний взаємозв'язок із результатами метання списа з повного та короткого розбігів ($r = 0,78$), середній ступінь взаємозв'язку із вправами "5 швидких присідань зі штангою" та потрійний стрибок жабкою ($r = 0,51-0,70$); негативний взаємозв'язок ці вправи мають із результатами кидків ядра ($r = -0,62$); показники бігу на 30 м із низького старту та з ходу позитивно взаємопов'язані з результатами стрибків у довжину, потрійних скачків та вправами зі штангою ($r = 0,59-0,70$). Довший біг на 60–150 м позитивно пов'язаний зі стрибками з повного розбігу ($r = 0,74$).

У стрибкових вправах – результати стрибка з місця, потрійного стрибка з місця, потрійного скачка на маховій та поштовховій ногах – мають високий ступінь достовірного ($p < 0,05$) взаємозв'язку між собою, з результатами кидків та штовхання ядра та зі стрибком у довжину з 12 бігових кроків ($r = 0,59-0,70$).

У метаннях – результати кидка ядра знизу вперед, через голову назад – мають високий ступінь достовірних ($p < 0,05$) взаємозв'язків між собою ($r = 0,67-0,84$), із вправами зі штангою ($r = 0,59-0,69$), з п'ятикратним стрибком із місця ($r = 0,62$).

Отже, беручи до уваги викладені нами результати, ефективність окремого тренувального заняття значною мірою буде залежати від раціонального підбору та поєднання засобів, які використовуються.

Література

1. Запорожанов В. А. Рационализация методов управления тренировочным процессом на основе диагностики текущего состояния легкоатлетов: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук.– М., 1969.– 27 с.
2. Колодий О. В. Исследование специальной подготовки метателей молота на предсоревновательном этапе основного периода тренировки: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук.– Л., 1970.– 22 с.
3. Матвеев Л. П. Соревновательная деятельность спортсмена и система спортивных соревнований: Уч. пособ. для студ. и слушателей фак. повышения квалификации РГАФК.– М.: РГАФК, 1997.– 78 с.
4. Набатникова М. Я., Филин В. П. Спортивная подготовка как многолетний процесс // Современная система спортивной подготовки.– М.: СААМ, 1995.– С. 351–389.
5. Терещенко В. И. Формирование тренировочных программ квалифицированных десятиборцев на этапе непосредственной предсоревновательной подготовки: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук.– М., 1991.– 27 с.

Анотації

У статті проаналізовано та досліджено тренувальні засоби, які визначають рівень спеціальної підготовленості стрибунів у довжину.

Ключові слова: змагальна діяльність, тренувальний засіб, спеціальна підготовленість, взаємозв'язок.

В статье проанализированы и исследованы тренировочные средства, которые определяют уровень специальной подготовленности прыгунов в длину.

Ключевые слова: состязательная деятельность, тренировочное средство, специальная подготовленность, взаимосвязь.

Trainings facilities which determine the level of the special preparedness of jumpers in length are analysed in the article and probed.

Key words: contention activity, training mean, special preparedness, intercommunication.